

Komite Sistemi Uygulayan Tıp Fakültelerinde Sınavlar

Yrd. Doç. Dr. Reşide KABADAYI (*)

Güvenç'in belirttiği gibi, "Bilim insanoğlunun soru sormasıyla başlamıştır denilebilir. Dünya ve evren üzerinde sorulan **geçerli** sorulara verilen **güvenilir** cevaplardan doğa bilimleri; insanoğlunun kendisiyle ilgili geçerli sorulara verdiği güvenilir cevaplardan ise sosyal ve beşeri bilimler doğmuştur." Güvenç, 1979, s.3)

Bilimlerde bu nitelikte sorular, sorup cevaplar elde edebilmenin başta gelen yollardan biri de ölçme işlemidir. Gerçekten, Galile'nin (1564-1642) ortaya attığı "ölçülebilecek her şeyi ölçmek, ölçülmeyecek olanları da ölçülebilir hale getirmek." (Ülgen, 1967, s. 10) fikrinin, bilimin gelişmesinde önemli katkıları olduğu söylenebilir. Karşılaştığı herhangi bir problemi bilimsel yöntemi kullanarak çözmeye çalışan "Bilim adamı gözlem ve ölçme... süreçlerini kullanma durumundadır."-(Ertürk, 1978, s. 107)

Sosyal bilimler içinde önemli bir yeri olan eğitim ve psikoloji bilimlerinin inceleme ya da ölçme konusu insan ve özellikle de onun davranışlarıdır. Eğitim insana yeni davranışlar kazandırılmasını amaçlayan ve bu davranışların (1) ne olması gerektiğini tartışırken, nasıl kazandırılacağını da; inceleyen bir bilim alanıdır. Okullarda verilen öğretimle, öğrencilerle önceden saptanan öğrenmelerin (davranış değişmelerinin) oluşturulmasına, uygulanan sınavlarla da (ölçmeler) bu öğrenmelerin onlarda ne ölçüde gerçekleştiğinin belirlenmesine çalışılmaktadır.

Yazılı, sözlü ve test türündeki sınavlarla öğrencilerin ilgili derslerde kazanmaları gereken davranışları ne ölçüde kazandıkları saptandıktan sonra da elde edilen puanlar bir ölçüte vurularak onlar hakkında karar verilmektedir.

Uzunluk ölçerken nasıl metre, ağırlık ölçerken de tartı aleti kullanılıyorsa, davranışı ölçerken de ölçme araçları; yazılı yoklama, test ya da sözlü yoklamalar olmaktadır. Kuşkusuz yapılan ölçmelerin ve öğrenciler hakkında verilen kararların doğru ve yerinde olabilmesi kullanılan ölçme araçlarının ne derecede geçerli ve güvenilir olduğuna bağlıdır.

(*) Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

(1) Bilgi, beceri, tutum alışkanlık vb. sözcüklerle anlatılmak istenen öğrenci niteliklerinin tümüne davranış denilmektedir.

Son zamanlarda, gerek üniversite düzeyinde okullaşabilen öğrenci sayısının fazlalığı gerekse Yüksek Öğretim Kanunuyla birlikte ilgili yönetmelikler gereği, (2) bir yarıyılıda bir ders için yapılması gereken sınav sayısının üçe bazı durumlarda da dört ve beşe yükselmesinin öğretim elemanlarının yazılı yoklama yerine daha kullanışlı gibi görünen testlerle sınav yapma yolunu tercih etmelerine neden olduğu gözlenmektedir.

Bazı Tıp Fakültelerinde uygulanan "Komite Sistemi"nin (3) de yapısı gereği yazılı yoklama yerine test kullanılmasını zorunlu hale getirdiği söylenebilir. Şöyle ki, yıl sistemini uygulayan bir Tıp Fakültesi üçüncü sınıfında Patoloji (1), Farmakoloji (2), Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları (3), Dermatoloji (4), İç Hastalıkları (5), K. Mikrobiyoloji (6), Nükleer Tıp (7) dersleri birbirinden bağımsız ve ayrı öğretim elemanları tarafından yıl boyunca okutulurken, komite sistemine göre öğretim yapılan bir Tıp Fakültesinde ise bu dersler örneğin Hücre ve Doku Zedelenmesi Komitesi adı altında yine ayrı elemanlar tarafından ve fakat komite süresi boyunca (1 ay, ya da daha fazla) okutulmaktadır. İlgili sınavlar da komite bitiminde tek oturumda yapılmaktadır. Bu komite Sonu Sınavlarında, komite süresince ders veren öğretim elemanlarının (Örneğimizde yedi eleman) herbirinin ayrı ayrı hazırladıkları soruların biraraya getirilmesinden oluşan bir test öğrencilere uygulanmaktadır. Oysa, yıl sistemini uygulayan bir Tıp Fakültesi bir dersin öğretim elemanı, sınavlarının yazılı ya da test usulü olmasına kendisi karar vermekte ve bu sınavlarda istediği kadar soru sorabilmektedir. Komite sisteminde ise öğretim elemanı öğrencileri sadece test maddesi ile yoklamak durumunda olup ayrıca istediği çoklukta soru sorma olanağına da sahip değildir. Zira sınav tek oturum halinde ve tek testle yapıldığından süre etmeni gözönüne alınmak durumundadır.

Görüldüğü gibi, testle ölçmeyi zorunlu kılan bazı Tıp Fakültelerindeki Komite Sonu Sınavlarının geçerlik ve güvenilirlik özelliklerinin ilk bakışta bile, tartışmaya açık nitelikte olduğu söylenebilir.

Zira, herhangi bir konu alanı için hazırlanan bir başarı testinin geçerli olabilmesi için öncelikle güvenilir olması gerekmektedir. Bir başka söyleyişle, güvenilirlik testin geçerliği için önkoşuldur. Ancak güvenilirlik tek başına geçerliğin garantisi değildir. (Tekin, 1982, s. 43)

Güvenirlilik, ölçme aracının, ölçtüğü özelliği ne ölçüde duyarlılıkla (Turgut, 1977, s. 27), tutarlılıkla (Tekin, 1982, s. 55) ve hatalardan arınık olarak ölçülebildiğiyle ilgili bir özelliktir.

(2,3) Bu yazıda sözü edilen sınav uygulamaları "Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ön Lisans, Lisans, Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"nin 14, 15, 16 ve 20. maddelerine; (22.4.1986 gün ve 19086 sayılı Resmi Gazete) ve komite sistemi sınav uygulamaları da "Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"nin 15, 16, 17, 18, 19 ve 22. maddelerine dayanmaktadır. (23.7.1986 gün ve 19173 sayılı Resmi Gazete.)

Aynı nesnelere belli bir özellik (ya da davranışlar) bakımından değişik zamanlarda ölçüldüğünde yapılan ölçmeler birbirinin aynı ve birbirine yakın sonuçlar veriyorsa ölçme aracının **tutarlı** ölçtüğü ya da güvenilir olduğu söylenebilir.

Bir başarı testinin tutarlı sonuçlar verebilmesi kendisini oluşturan soruların olabildiğince homojen nitelikte bulunmasına bağlıdır. (Tekin, 1982, s. 70) Komite Sonu Sınavı testlerinde alt ders sayılı kadar çeşitte (örneğinizde 7) dersten soru bir araya geldiğinden, testteki sorular heterojenleşmektedir. Bu durum da, yapılacak çeşitli ölçmeler arasındaki tutarlılığı ve buna bağlı olarak testin güvenilirliğini düşürmektedir.

Tek oturumda yapılan Komite Sonu Sınavlarında sınav süresi etmeni nedeniyle her bir alt ders için testte yer alacak soru, sınırlı sayıda kalmaktadır. Örneğin, Farmakoloji alt dersinde öğrencilere kazandırılması hedeflenen davranışların ne ölçüde kazanıldığı 50 yerine 7 ya da 8 soru ile yoklama durumunda kalmaktadır. Böylece, sınavda daha az sayıda madde bulunduğundan öğrencinin bildiği ya da çalışmadığı bir kaç konudan soru çıkma olasılığı belirlemekte ve işe **şans hatası** karışmaktadır. Bu da testin güvenilirlik derecesini düşürmektedir.

Her bir maddesi beş seçeneikli olan testlerde, maddelerin yokladığı bilgi ya da davranışa sahip olmayan bir öğrencinin tahmine başvurarak doğru cevabı tutturabilmesi (1/5) olarak tanımlanan şans başarısı da, öğrencinin puanı içinde yer alır. Ancak "Testteki soru sayısı arttıkça testin tümünden sadece şans başarısı ile puan kazanma ihtimali de hızla küçülür." (Turgut, 1977, s. 98) Komite Sonu Sınavlarında alt derslerde gerçekleşen öğrenmeler kısıtlı sayıda soru ile ölçüldüklerinden, şans ve başarısı ile puan kazanma olasılığının da ne kadar artacağı ve güvenirliliğinin düşeceği açıkça görülmektedir.

"Geçerlilik, bir ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı özelliği (eğitimde ilgili dersin hedefleri ya da davranışları) başka herhangi bir özelliklerle karıştırmadan ölçebilme derecesidir." Bir başka söyleyişle; ölçme aracının geliştirilmiş bulunduğu maksada hizmet edebilme derecesidir. (Tekin, 1982, s. 42)

Havanın sıcaklığını ölçerken, nem oranını ölçme işlemine karıştırmama, ya da eğitimde Tarih dersi yazılı yoklamasında Türkçe yazabilme yeteneğini karıştırmadan puan verme geçerli olabilecek ölçmelere birer örnek olabilirler. Aynı şekilde, ölçme işleminin, şans hatası ve başarısı karıştırmadan yapılması da geçerliliği arttıracaktır.

"Bir testin **kapsam geçerliliği** ise (a) o testteki toplam maddelerin ölçülecek davranışları ve konu içeriğini örnekleme derecesine (b) testteki her bir maddenin ölçmek istediği davranışı ne derecede iyi ölçtüğüne bağlıdır." (Tekin, 1982, s.42)

Bu açıklamalardan, Komite Sonu Sınavlarında kullanılan testlerin geçerli olabilmesi için, öncelikle, o komitede öğretilen tüm davranışları içine alabilecek derecede kapsamlı olması gerektiği anlaşılmaktadır. Komitede öğretilen davranışların hepsine birer sorular evreni denilirse, komite sonu testi soruları bu davranışların hepsini kapsamasa bile iyi bir örneklemini oluşturmaktadır. Yani, Komite Sonu Sınavında soru sayısının arttığı ve bu soruların da ilgili alt derslere dengelice dağıldığı oranda kapsam geçerliği de artacaktır. Oysa, yukarıda süre etmeni nedeniyle ilgili alt derslerin az sayıda test maddesi ile yoklanabildiğine değinilmişti.

Öte yandan, Komite Sonu Sınavlarında herhangi bir alt derse ait madde sayısı genellikle dersin haftalık saat sayısı ile orantılı olarak değişmektedir. Ancak haftalık saat sayısı tek başına yeterli bir ölçüt değildir. Zira, bir başarı testinde kaç maddenin bulunacağını dersin konu ya da davranışları ile bu davranışların önem derecesini belirler. (Tekin, 1982, s. 103.)

Kapsam gerçeliğinin ikinci alt boyutu, her bir test maddesinin ölçmek istediği şeyi ölçebilmesi ya da maksadına hizmet edebilme derecesidir. Sözelimi, öğrencinin karekök alabilme davranışını kazanıp kazanmadığını ölçmeyi amaçlayan bir test maddesi, karekökü alınmış sayıyı çeldiricilerden biri olarak vermemelidir. Zira bu sayının karesi alınarak doğru cevap kolaylıkla bulunabilir. Bu durumda madde amacına hizmet etmemiş olur. (Turgut, 1977, s. 93)

Geçerli ve güvenilir testler, geçerli test maddelerinden oluşurlar. Geçerli test maddesi yazabilme, test geliştirme işinin kalbi gibidir. Sorudunun cevabını kendisi veren, sormak istediğini sormayan, ya da mantıksız denilebilecek maddelerden oluşan testler temelden tartışmaya açıktırlar. Örneğin, A isimli hastalığa yalnızca **erkeklerde** rastlanmaktadır. Bu bilgiyi yoklamak isteyen bir madde kökünde, sonunun "A hastalığı olan bir **kadın** hastada aşağıdakilerden hangi belirti görülmez" şeklinde sorulduktan sonra; seçeneklerde birer hastalık belirtisi verildiğini ve hastalık kadınlarda görülmediğine göre, doğru cevabın da "hiçbiri" seçeneği olduğunu varsayalım.

Burada, madde kökünde kasıtlı olarak yanlış bilgi verilmekte ve öğrencinin de bu yanlışlığı fark ederek "hiçbiri" seçeneğini işaretlemesi beklenmektedir. Gerçekte ise iş bir bilmece, şaşırtmaca ya da oyun haline dönüşmektedir. Ölçülmek istenen öğrencinin bilmece çözebilme gücü olmadığına göre, bu durumun neyin ölçüleceğinin açıkça tanımlanması ve bazen de daha çok seçenek yazma kaygısından kaynaklandığı söylenebilir. Yoklanmak istenen davranış da "A hastalığı hangi cinsiyette görülür?" şeklinde kısa cevaplı ya da doğru/yanlış türünde bir test maddesiyle kolaylıkla ölçülebilir.

Geçerli bir test maddesi kökünde problem, öğrencilerce açıkça anlaşılabilir şekilde sorulur. (Tekin, 1982, s. 157) Yani, öğrenciler so-

ruyu okuduklarında onu yazanın aklından ne geçtiğini anlamaya çalışmamalıdır.

Aynı şekilde, "aşağıdakilerin hangi en doğrudur" şeklinde yapılan bir test maddesinde "hiçbiri" seçeneğinin bulunması ya da aynı maddede "hiçbiri" ve "hepsi" seçeneklerinin çeldiriciler olarak birlikte yer alması mantıklı değildir. Ayrıca, genellikle önemsiz bilgileri ölçebildiklerinden olumsuz köklü maddeler, zorunluluk olmadıkça kullanılmamalıdır. Kökü olumsuz madde kullanma durumunda kalındığında ise seçeneklerde olumsuz ifade bulunmamalıdır. Aksi halde iş bir sözcük oyununa dönüşür. (Tekin, 1982, s. 152)

Sonuç

Yukarıdaki açıklamalardan, bir ders ne kadar çok sayıda ve amaca uygun soru ile yoklanırsa yapılan ölçmelerin de o kadar geçerli ve güvenilir nitelikte olacağı anlaşılmaktadır (Tekin, 1982, s. 148; Turgut, 1973, s. 35).

Komite sistemi uygulanan Tıp Fakültelerindeki Komite Sonu Sınavlarında uygulanan testlerde, komite alt dersleri az sayıda soru ile temsil edilmek durumunda olduklarından, hesaplama bile yapmadan, bu sınavların geçerlik ve güvenilirlik niteliklerinin tartışmaya açık olduğu söylenebilir. Bu Fakültelerde, Komite Sonu Sınavları birer ara sınav gibi düşünülmekte ve Final sınavları da yıl sonunda yapılmaktadır. Bir yıl içinde gerçekleşen tüm öğrenmelerin ölçülmeye çalışıldığı Final sınavlarının, geçerlik ve güvenilirlik özelliklerine sahip olma dereceleri de aynı nedenlerle tartışmalı görünmektedir. Bu yüzden, Komite Sistemi uygulanan Tıp Fakültelerinde kullanılan testlerin güvenilirlik ya da geçerlik çalışmalarının yapılmasına gerek olduğu söylenebilir.

O nedenle, Tıp Fakültesi öğretim elemanlarının bu teknik bilgileri kazanabilmeleri için, diğer "öğretmenlik bilgisi" dersleri yanında Ölçme ve Değerlendirme kurslarından geçirilmeleri yararlı olacaktır. (4)

Eğitimde yapılan ölçmelerin nesnesi insan olduğundan diğer ölçmelere göre daha dikkatli ve doğru yapılmak durumundadırlar. Özellikle de üniversite düzeyinde yapılan ölçmeler sonunda öğrencilerin sınıf geçip geçmemelerine ve hatta okulla ilişkilerinin kesilip kesilmemesine karar verilmektedir.

Tıp Fakültesi gibi öğrenci maliyetleri daha yüksek ve insan hayatını ele alan bir öğretim kurumunda daha ciddi, geçerli ve güvenilir sınavlar yapılması için gerekli önlemler alınmalıdır.

---

(4) Türk Eğitim Derneği tarafından düzenlenen "Yüksek Öğretimde Değişmeler" konulu XII. Eğitim Toplantısının 18 Kasım 1988 günü yapılan Altıncı oturumunda Prof. Dr. Kemal Güçlüol, tüm Üniversite öğretim elemanlarına "öğretmenlik formasyonu" kazandırılması gerektiğini belirtmiştir.

KAYNAKLAR

1. Güvenç, Bozkurt, **İnsan Kùltür**. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1979.
2. Ülgen, H. Ziya. **Eğitim Felsefesi**. İstanbul: Talim ve Terbiye Dairesi Yayınları, 1967.
3. Ertürk, Selahattin. **Diktacı Tutum ve Demokrasi**. Ankara: Yelken-tepe Yayınları, 1978.
4. Tekin, Halil. **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**. Ankara: Daily News Web Ofset Tesisleri, 1982.
5. Turgut, Fuat. **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metodları**. Ankara: Nüve Matbaası, 1977.